

Gazi Mustafa Kemal Atatürk

İlber Ortaylı

İstanbul, Kronik Kitap, 2018, Sayfa 439, ISBN: 978-975-243073/1

Kaan AKIN*

İlber Ortaylı 1968’de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nden mezun olmuştur, 1969’da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih bölümünden mezun olmuştur. Viyana Üniversitesi’nde Slavistik ve Orientalistik okudu. Chicago Üniversitesi’nde yüksek lisans çalışmasını Prof. Dr. Halil İnalçık ile yaptı. *Tanzimat Sonrası Mahallî İdareler* ile doktor, 1979’da *Osmanlı İmparatorluğu’nda Alman Nüfuzu* çalışmasıyla da doçent oldu.

Kitap 9 bölümden oluşuyor. Birinci bölümde İmparatorluğu diriltten nesilden bahsediyor, 1880 kuşağındakilerin son derece başarılı, becerili olduklarını İmparatorluğu yaşatmak için çabaladıklarını çarpıştıklarını her yerde görev yaptıklarını isyanları bastırdıklarını ve gelecekte Cumhuriyeti kuracak nesil olduğunu anlatıyor. Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün Balkanlarda bulunduğu sıralarda Türk hâkimiyetinin kırılmaya başladığını, bu dönemde ortaya çıkan milliyetçilik akımının onu da etkilediğini ayrıca Balkan kültürü ve Balkan dillerine ilgili olduğunu söylüyor. Daha sonra doğumundan, ailesinden ve büyüdüğü şehir olan Selanik’ten bahsediyor. Hem Osmanlı hem de Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün aile kökenleri hakkında bilgi veriyor. Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün anne ve babasından bahsediyor. İkinci bölümde Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün her zaman asker olmak istediğinden ve askeri eğitiminden bahsediyor. Osmanlı kurmay subaylarından bahsediliyor, 1826’da kapıkulu ve eyalet askerlerinin kaldırılmasından dolayı devletin 20 yıl askeri olmadığını, bu durumun Kırım Savaşı’yla

---

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Tarih Bölümü Lisans Öğrencisi, akin_kaan_1998@hotmail.com

bittiğini, 1849 yılında Rus ve Avusturya katliamından kaçıp Osmanlı'ya sığındıklarını, bu durumun Osmanlı'ya teknik donanım açısından çokça katkı sağladığını ve bu adamların canları pahasına devlete bağlı kaldıklarını anlatıyor.

Kurmay mektebi açılmasından ve yeni elit bir askeri sınıfın ortaya çıkmasından bunların çok bilgili becerili olduklarından bahsediyor. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün İstanbul'daki öğrencilik yıllarını kısaca anlatıp *milliyetçilikler* döneminden bahsediyor ve Osmanlı'nın parçalanmasının sadece Fransız Devrimi'ne bağlamanın doğru olmadığını çünkü milliyetçilik anlayışının Balkanlarda 15 asırdan beri olduğunu ve Balkan milletçiliğiyle Fransız milliyetçiliğinin birbiriyle farklarının çok olduğundan bahsediyor sonra milliyetçiliğin Türklerde de bir kişilik bulduğunu ve Türkçülük akımının çıkmasına yol açtığından bahsedip Osmanlı'daki Türk milliyetçiliğini anlatıyor. İttihat ve Terakki'den bahsediyor. İttihatçıların çok fazla övülmesini ya da yerden yere vurulmasını doğru bulmadığını söylüyor yazar daha sonra çok iyi örgütlendiklerini çok iyi komitacı olduklarının ancak hepsinin aynı derecede olmadıklarını söylüyor ve çok iyi teşkilatçı olduklarını orduyu modernize ettiklerini ancak büyük de hatalar yaptıklarını söylüyor yazar bu hatalardan biri harbe girmekte acele etmeleri ve Almanya ile ittifak yapmaları olduğunu söylüyor. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün de zamanında ittifakçı olduğundan ve Enver Paşa ile birbirlerine bakışlarından şöyle bahsediyor:

“Mustafa Kemal'in İttihatçılığı Atatürk de vakti zamanında bütün genç subaylar gibi İttihatçı idi. Ama çok erkenden bu zümreden soğumuş, bırakmış ve erkenden fırka yönetimine karşı tenkitçi bir bakış edinmiştir. Enver Paşa'yla yıldızları barışmamıştır. Enver, O'nu sevmiyordu, Atatürk ise Enver'i bir tehlike olarak görüyordu.”

Sultan II.Abdülhamid ve Bosna Hersek İlhakını anlatıyor. Sıra dışı biri olarak bahsediyor Enver Paşa'dan. Mustafa Kemal Atatürk'ün Ziya Gökalp'in fikirlerinden etkilenmiş olduğundan bahsediyor. İlk savaş tecrübesi olan Trablusgarp'tan bahsediyor. Balkan savaşı öncesi ve Balkan savaşı ile Milliyetçilikten bahsediyor. Sofya'daki yıllarından bahsediyor. Üçüncü bölümde Birinci Dünya savaşı yıllarından bahsediyor. Savaş öncesini anlatıyor. Birinci Dünya Savaşı'ndan ve yanlış politikalarından bahsediyor bunlardan birinin Sarıkamış Harekâtı olduğunu söylüyor yazar. Çanakkale Savaşı'nın tarihin akışını değiştirdiğini söylüyor.

Mondros ile Sevr'den bahsediyor ve Mondros'u şöyle ifade ediyor: *Türkiye'ye dayatılan ölüm fermanının ilk adı Mondros idi.* Sultan VI. Mehmed Vahdeddin'den bahsediyor ve çok fazla suçlanmasının doğru olmadığını söylüyor. Çünkü harbin tamamında Sultan V. Mehmed Reşad'ın olduğunu söylüyor yazar. Sevr hakkında şöyle diyor yazar: *“Bir Millet'in ve Ülkenin Ölüm Fermanı: Sevr Muahedesi.”*

Dördüncü bölümde Millî Mücadele'nin Önderi kısmında Millî Mücadele öncesini anlatıyor. Antep, Urfa ve Maraş'ta olan direnişten bahsediyor daha sonra İzmir'in işgalinden bahsediyor. Yunan işgalini ve Anadolu'nun direnişini anlatıyor. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Samsun'a çıkışından bahsediyor ve diğer kongrelerden bahsedip sonra diğer paşalardan farkını anlatıyor. Damat Ferid'in İttihatçılık suçlaması yapmasından bahsediyor. Meclis'i ve Kurtuluş Savaşı'nı anlatıyor.

Beşinci bölümde Cumhuriyet'e giden yolda saltanatın kaldırılmasından ve halifeliğin kaldırılmasından

bahsediyor. Altıncı bölümde İnkılaplar Dönemi'ni anlatıyor. Yedinci bölümde Reis-i Cumhurluğunu anlatıyor. Gazi Mustafa Kemal Atatürk çok partili sisteme geçmek istediğinden bu partilerin onun istediği parti olduğundan bahsediyor. İlk denemede İttihatçıların hâkim olduğundan bahsediyor. İkinci denemede asıl solcuların girdiğini ve solculardan çok başka grupların sesinin çıktığından bahsediyor. Sekizinci bölümde Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün kişisel özelliklerini anlatıyor ve Dünya'da Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e nasıl bakıldığından bahsediyor. Dokuzuncu bölümde kaynakçadan bahsedip kitabı bitiriyor

Bu kitap, İttihatçıları merak eden kişilere, Osmanlı son dönemini merak eden ve dönemin neslini incelemek isteyenlere faydaları olabilecek niteliktedir. Ek olarak Enver Paşa hakkında bilgi edinmek için de kullanılabilir.

Enver Paşa ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün birbirlerine karşı görüşlerini ve Birinci Dünya Savaşı'nı, Birinci Dünya Savaşı sonrası Osmanlı İmparatorluğunu ve Millî Mücadele öncesini merak edenlerin okuyabileceği bir kaynaktır. Ek olarak, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatını onun askerlik dönemini, Millî Mücadele dönemindeki önderliği ve Cumhuriyetin kurulması ardından Reis-i Cumhurluğu hakkında bilgi edinmek için kullanılabilirliğini de belirtmek gerekir. Çok partili sisteme geçiş hakkında bilgi edinmek için okunabilir.

Ayrıca eser Millî Mücadele ve Cumhuriyetin ilk dönemlerini merak etmeyen, ilgilenmeyen kişilere fayda sağlamayacaktır, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatı da ele alındığından Gazi Mustafa Kemal'e ve onun hayatına ilgi duymayan, yaptığı çeşitli inkılapları merak etmeyen ve kişisel özellikleri hakkında bilgi elde etmek istemeyen kişiler için faydasız olacaktır.